

ОБЩА ПОЗИЦИЯ

на граждански и браншови организации, учени, адвокати, лекари и потребители

Относно: Предложението на ЕК за нов регламент относно растенията, получени чрез нови геномни техники и произведените от тях храни и фуражи, и изменящ Регламент (ЕС) 2017/625.

02.01.2024

На 05.07.2023 Европейската комисия публикува законодателното си предложение за премахване на регулациите за новото поколение генетично модифицирани растения - нови ГМО или така наречените "нови геномни техники" (НГТ). Предложението премахва изискванията за етикетиране, проверките за безопасност и всякакъв вид процедури за отговорност за новите ГМО. Ако Комисията на ЕС постигне своето, потребителите, земеделските производители и преработвателите на храни вече няма да имат прозрачност дали растенията и храните, които отглеждат, купуват и консумират, съдържат нови ГМО или не“. Ужасяващо е да се види, че Комисията по същество казва, че рисковете от освобождаването на неизпитани нови ГМО в нашите полета и храна не се поемат от агробизнеса, а от потребителите, фермерите и природата.

Предложението на Европейската комисия за дерегулация означава:

- **Освобождаване на нови, неизпитани ГМО в природата.** Досега не е направена оценка на преките и косвените въздействия от пускането на нови ГМО в природата. Например не са провеждани изследвания за това как новите ГМО взаимодействат с пчелите и другите опрашители, нито как отглеждането на ГМО може да ускори загубата на биологично разнообразие.
- Повечето генетично модифицирани организми (ГМО), които са в процес на разработване, ще бъдат изключени от настоящото законодателство за ГМО. Комисията предлага да се премахне регулирането на всички ГМО с модификации под произволен брой от не повече от 20 различни места в генома и не повече от 20 нуклеотида на всяко място. Те биха могли да се предлагат на пазара без етикетиране и проследяване. За тези ГМО няма да се изисква предварителна оценка.
- Повече от 90 % от ГМО, които са в процес на създаване чрез новата технология за редактиране на гени CRISPR-Cas, биха попаднали в тази почти пълна дерегулация (категория 1). Само няколко други ГМО все още ще трябва да преминат през намалена оценка на риска (категория 2). За тези ГМО ще се оценяват само планираните ефекти от манипулацията, а непредвидените ефекти няма да се разглеждат.
- Ако това предложение за Регламент бъде прието, потребителите вече няма да могат да избират дали да консумират генно модифицирани храни, а преработвателите на храни вече няма да могат да гарантират чистотата на своите продукти, въпреки че голямото мнозинство от европейските граждани изискват прозрачност и ясно етикетиране на ГМО в храните.

- Производителите на биологични продукти ще бъдат задължени да поддържат продуктите си без ГМО за своя сметка, но няма да имат възможност да ги сертифицират като биологични.
- Съвместното съществуване на производители на ГМО и производители, които не произвеждат ГМО, ще бъде оставено на държавите-членки, като досега в света няма разработена система за съвместно съществуване между ГМО и другите начини на земеделско производство. Но правото на страните да забраняват или регулират отглеждането на ГМО на тяхна територия ще бъде отнето.
- 97% от хората в България в проучване на НЦИОМ през 2010 не желаят ГМО. В кампанията на Сдружение АГРОЛИНК само за 5 дни от Коледа 2023 до 02.02.2024 над 30 000 хора казаха твърдо „НЕ на ГМО“. Желанието за осведоменост и негативните нагласи към ГМО са *приоритет на цялото общество*
- Премахване на **правото на потребителите да знаят**, както е определено в европейските договори, както и в общото законодателство на ЕС в областта на храните. Като се изключат новите ГМО от изискванията за етикетирание, потребителите, земеделските производители и цялата хранителна верига вече не могат да знаят дали семената, съставките и крайните хранителни продукти, които купуват, съдържат нови ГМО или не. [2]
- Лишаване на правителствата от **правото им да забраняват** отглеждането на нови ГМО на своя територия. От 2015 г. насам 17 правителства, включително и България вече са забранили отглеждането на ГМО.
- **Премахване на основни отговорности** за биотехнологичната индустрия, като например предоставяне на метод за изпитване за всеки нов ГМО, който разработват. Новото законодателство прави невъзможно за земеделските производители и хранителния сектор, които искат да произвеждат конвенционални, биологични или свободни от ГМО храни, да се предпазят от нежелано замърсяване. Европейската комисия предлага методите за тестване да се заплащат от тези, които искат да избегнат новите ГМО, и да се премахнат публичните регистри за отглеждане.
- **Невъзможност за националните органи да контролират безопасността на храните** от нови ГМО, тъй като биотехнологичната индустрия вече не е задължена да предоставя методи за изпитване, нито операторите са длъжни да проследяват продукта по хранителната верига.
- **Патентите срещу земеделските производители.** Почти всички растения от НГТ са патентовани. Комисията на ЕС играе в ръцете на световните корпорации за семена, защото проектозаконът насърча навлизането на пазара на патентовани семена и по този начин монополизирането на семената. Ако тази дерегулация се осъществи, в ЕС ще има поток от патентовани семена, включително както генетично модифицирани, така и конвенционални семена. Това ще има катастрофални последици за малките и средните селекционери на семена, фермерите, производителите на храни и потребителите".
- Ако това предложение бъде прието от Европейския парламент и Съвета, това би променило и пазара на семена, тъй като новите скрити ГМО ще бъдат патентовани. Правата на селекционерите и фермерите на свободен достъп до генофонда от семена скоро ще бъдат блокирани от претенциите за интелектуална собственост на големите компании за семена и агрохимикали и техните адвокатски кантори. През последните години концентрацията на световния пазар на семена се е увеличила с тревожни темпове: основните играчи са Bayer/Monsanto, Corteva, BASF и Sinochem/Syngenta, както и Limagrain и KWS22.

Ние категорично смятаме, че:

- Новите генетично модифицирани организми (ГМО) трябва да бъдат етикетирани по такъв начин, че потребителите, фермерите, семепроизводителите, търговията и обработката да могат да ги разпознават и избягват по всяко време.
- Новите ГМО също трябва да продължат да бъдат обект на оценка на риска и оценка в съответствие с принципа на предпазливостта на ЕС.
- Методите за проследяване и откриване трябва да останат изискване за одобрение за ГМО. Всеки, който пуска ГМО на пазара, трябва да носи отговорност за рисковете и последващите щети
- ЕС и националните правителства трябва да направят повече изследвания относно рисковете за околната среда, биоразнообразието и здравето на социално-икономическите въздействия на новите ГМО и разработването на общи методи за откриване.
- Лицата, вземащи политически решения, трябва да дадат приоритет на правата на потребителите и опазването на околната среда и здравето пред икономическите интереси на няколко мултинационални компании!
- Всяка страна членка на ЕС като суверенна държава да има право на собствени решения, свързани с култивирането и предлагането на пазара на ГМ семена, посадъчен материал и храна.

Бъдещето е в едно разнообразно, опазващо природата земеделие и самоопределящо се хранене, което върви ръка за ръка с истинска защита на климата и околната среда.

Ние настояваме българското правителство, депутатите в Европарламента и Народното събрание да отхвърлят проекта за Регламент на ЕС.

За повече информация относно проекта за регламент: www.agrolink.org,

За контакти:

- д-р инж. Светла Николова, Сдружение АГРОЛИНК, 0888359239, agrolink@agrolink.org

Общата позиция е подкрепена от:

Сдружение АГРОЛИНК

Коалиция „За да остане природа в България“

Фондация „Биоселена“

АлтерАгро

Асоциация на българските села

Обединен пчеларски съюз

Национален съюз на градинарите в България <http://www.bnhu.bg>

Асоциация на овощарите в България

Българска асоциация на производителите на оранжерийна продукция

Национална био асоциация

Добруджански овощарски съюз

Българска Асоциация на малинопроизводителите

Българско сдружение за биодинамично земеделие

Ивелин Желязков, Директор на Научно-изследователския и технологичен център по земеделие Плантис, член на КК по ГМО към МОСВ

Проф. д-р Пенко Спецов

Доц. д-р Надя Даскалова

Доц. д-р Веселин Дочев, селекционер

Доц. д-р Василина Манева, агроном

проф. д-р Дарина Вълчева

Доц. д-р Маргарит Илиев

доц. д-р Дарина Димова

Доц. д-р Дина Атанасова

Доц. д-р Тодорка Савова

Доц. д-р Милка Донева

д-р Маргарита Гочева

д-р Тошка Попова

докторант Цветелина Добрева

докторант Веселина Добрева

гл. ас. д-р Милен Чанев - БАН